

Ovaj izvještaj predstavlja rezultate istraživanja o stavovima političkih aktera u Federaciji Bosne i Hercegovine prema radničkim pravima, sindikalnom organizovanju i regulaciji rada nedjeljom u sektoru trgovine. Rezultati istraživanja mogu poslužiti kao osnova za unapređenje javnih politika i daljnje jačanje zaštite

Neradna nedjelja i radnička prava: Stavovi političkih aktera u Federaciji Bosne i Hercegovine

Rezultati istraživanja među političkim predstavnicima i donosiocima odluka u Federaciji Bosne i Hercegovine o neradnoj nedjelji, sindikalnom organizovanju i zaštiti zaposlenih u trgovini.

doc. dr. Berina Beširović
Zerina Kalamujić, MA

UVOD

Pitanje zaštite radničkih prava u sektoru trgovine posljednjih godina zauzelo je značajno mjesto u javnim i političkim raspravama u Bosni i Hercegovini. Posebnu pažnju izazvale su izmjene zakonodavstva kojima je uvedena neradna nedjelja u trgovini, kao i šira pitanja uslova rada, prava na odmor, sindikalnog organizovanja i uloge institucija u zaštiti zaposlenih. Budući da politički akteri imaju ključnu ulogu u kreiranju i provođenju javnih politika, razumijevanje njihovih stavova predstavlja važan preduslov za procjenu budućih pravaca razvoja radnog zakonodavstva i politika zaštite radnika. Istraživanja stavova donosilaca odluka imaju poseban značaj jer omogućavaju uvid u nivo političke podrške određenim reformama, identifikaciju područja političkog konsenzusa, ali i prepoznavanje tema oko kojih postoje različita mišljenja. U kontekstu regulacije rada nedjeljom i unapređenja radničkih prava, takva saznanja mogu doprinijeti kvalitetnijem socijalnom dijalogu između institucija, sindikata, poslodavaca i organizacija civilnog društva, te predstavljati osnovu za kreiranje politika zasnovanih na dokazima.

Ovo istraživanje predstavlja drugu fazu projekta usmjerenog na analizu političkih stavova o radničkim pravima u sektoru trgovine. Dok je prva faza bila fokusirana na analizu javnih istupa i medijskih sadržaja, cilj ovog istraživanja bio je prikupiti direktne stavove političkih aktera o pitanjima neradne nedjelje, zaštite radnika, sindikalnih prava i mogućih unapređenja postojećeg zakonskog okvira. Podaci su prikupljeni putem ankete koja je sadržavala 22 pitanja kombinovanog tipa (zatvorena i otvorena pitanja), a samo istraživanje trajalo je dva mjeseca. Anketa je dostavljena na ukupno 218 e-mail adresa političkih subjekata, zastupnika, delegata, nadležnih ministarstava i drugih relevantnih institucija, a do trenutka obrade podataka zaprimljena su 24 odgovora. U istraživanju su učestvovali predstavnici političkih stranaka SDA, HDZ BiH, SDP BiH, Narod i Pravda, Demokratska fronta, Naša stranka i Stranka za Bosnu i Hercegovinu. Kombinacija kvantitativnih i kvalitativnih pitanja omogućila je ne samo mjerenje stepena podrške pojedinim politikama, već i razumijevanje razloga koji stoje iza određenih stavova. Takav pristup pruža širi uvid u način na koji politički akteri posmatraju odnos između ekonomskih interesa, zaštite radnika i socijalne politike.

Iako istraživanje ne pretenduje na potpunu reprezentativnost svih političkih aktera u Bosni i Hercegovini, ono pruža vrijedan i indikativan uvid u dominantne stavove relevantnog političkog spektra. Rezultati stoga predstavljaju značajan doprinos razumijevanju političkih perspektiva o radničkim pravima u sektoru trgovine i mogu poslužiti kao osnova za buduće analize, zagovaračke aktivnosti i razvoj javnih politika.

• KLJUČNI NALAZI ISTRAŽIVANJA •

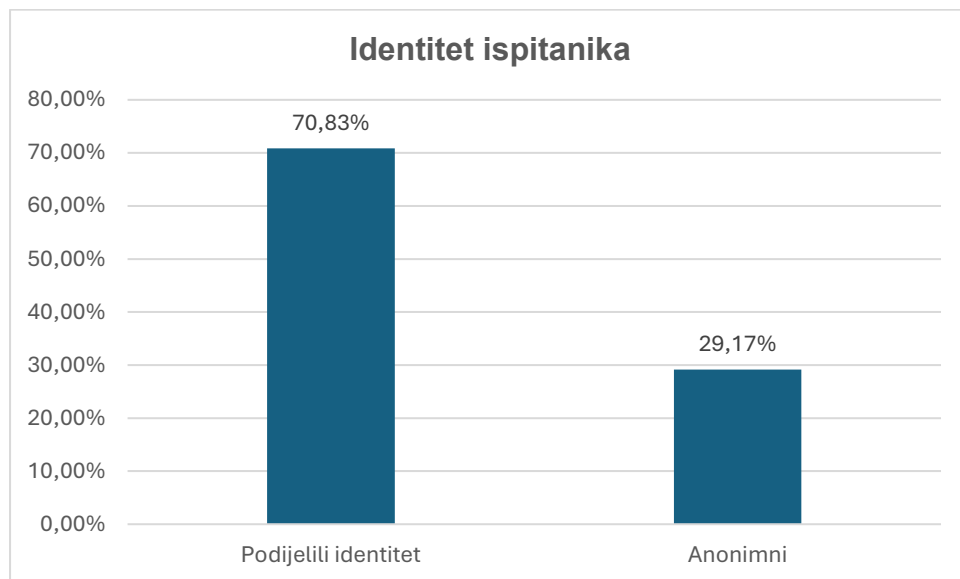
Stavovi političkih aktera o radničkim pravima u sektoru trgovine i regulaciji rada nedjeljom



REZULTATI ISTRAŽIVANJA

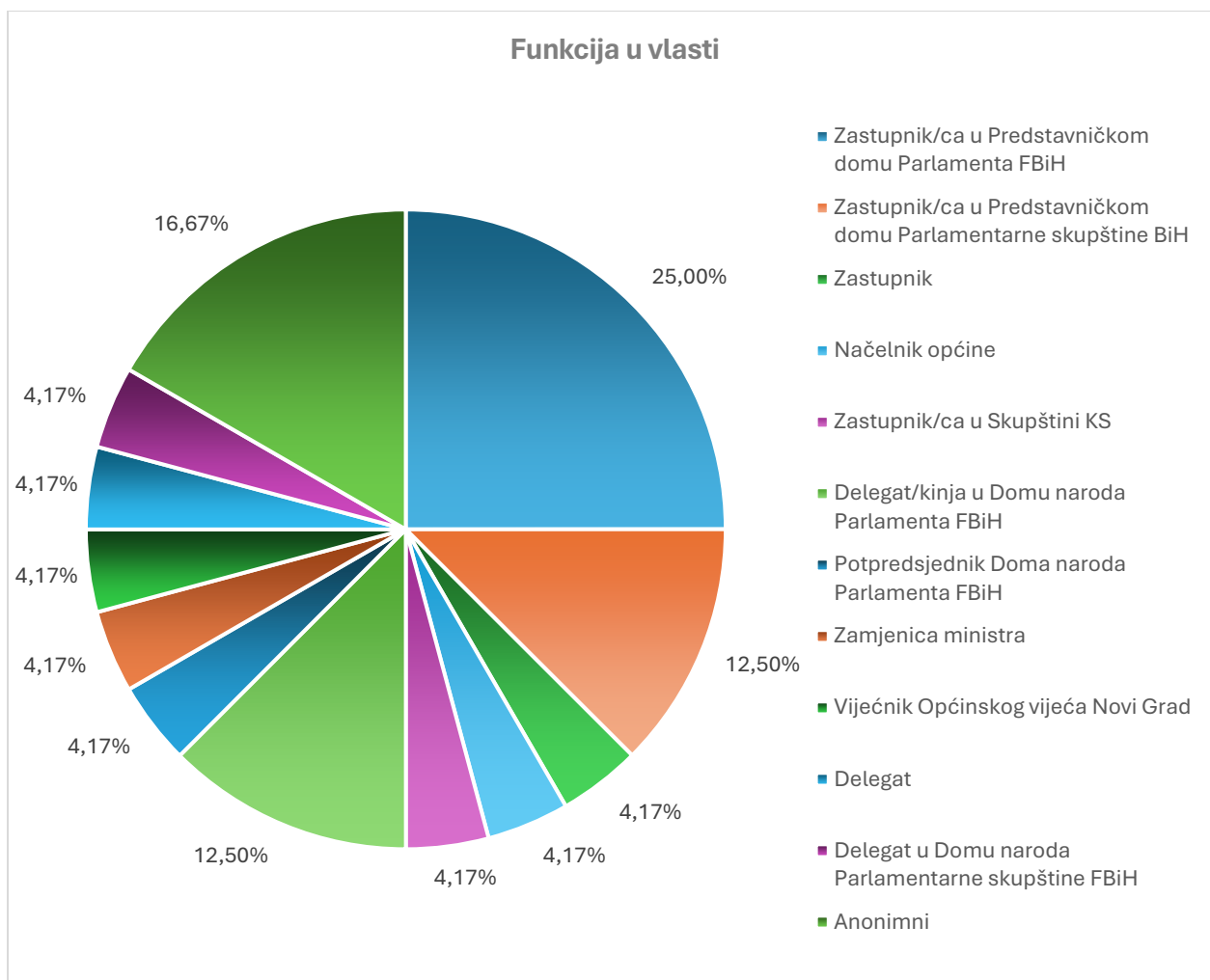
Prilikom interpretacije rezultata potrebno je imati u vidu da odziv ispitanika nije bio ravnomjerno raspoređen među svim političkim opcijama. Veći stepen učešća zabilježen je među političkim akterima koji su aktivno učestvovali u procesu donošenja Zakona o unutrašnjoj trgovini i koji su javno podržavali koncept neradne nedjelje, dok je dio političkih subjekata koji su iskazivali rezervisanost prema pojedinim aspektima zakonskog rješenja bio manje zastupljen ili nije učestvovao u istraživanju. Ova okolnost predstavlja važno metodološko ograničenje koje treba uzeti u obzir prilikom tumačenja rezultata. Rezultati ankete pokazuju visok nivo saglasnosti među ispitanicima kada je riječ o potrebi zaštite radničkih prava u sektoru trgovine. Iako postoje određene razlike u pristupu pojedinim modelima regulacije rada nedjeljom, većina ispitanika podržava mjere usmjerene na unapređenje položaja radnika, jačanje sindikalnih prava i efikasniji institucionalni nadzor nad primjenom radnog zakonodavstva. Posebno je značajno da nalazi potvrđuju trendove identifikovane u prvoj fazi projekta, koja je obuhvatala analizu javnih istupa i medijskih sadržaja. Dok su pojedine političke stranke u javnom prostoru naglašavale zaštitu radnika, pravo na odmor i usklađivanje poslovnog i porodičnog života, druge su češće ukazivale na moguće ekonomske posljedice regulacije rada nedjeljom. Rezultati ankete pokazuju da, uprkos razlikama u argumentaciji i pristupu pojedinim rješenjima, među političkim akterima postoji značajan stepen saglasnosti o potrebi unapređenja zaštite zaposlenih u sektoru trgovine. Nalazi također ukazuju na izraženu podršku jačanju sindikalnih prava, uključujući mjere koje bi sindikatima omogućile neposredniji pristup radnicima na radnim mjestima. Takvi stavovi upućuju na postojanje političkog prostora za dalje unapređenje socijalnog dijaloga i mehanizama zaštite radnika kroz zakonodavne i institucionalne reforme. U nastavku su predstavljeni detaljni rezultati istraživanja po pojedinačnim pitanjima.

Rezultati istraživanja ukazuju na postojanje značajnog nivoa političke podrške unapređenju sindikalnih prava i zaštiti radnika u sektoru trgovine. Posebno je izražena podrška mjerama koje bi sindikatima omogućile direktniji kontakt sa radnicima na radnim mjestima.



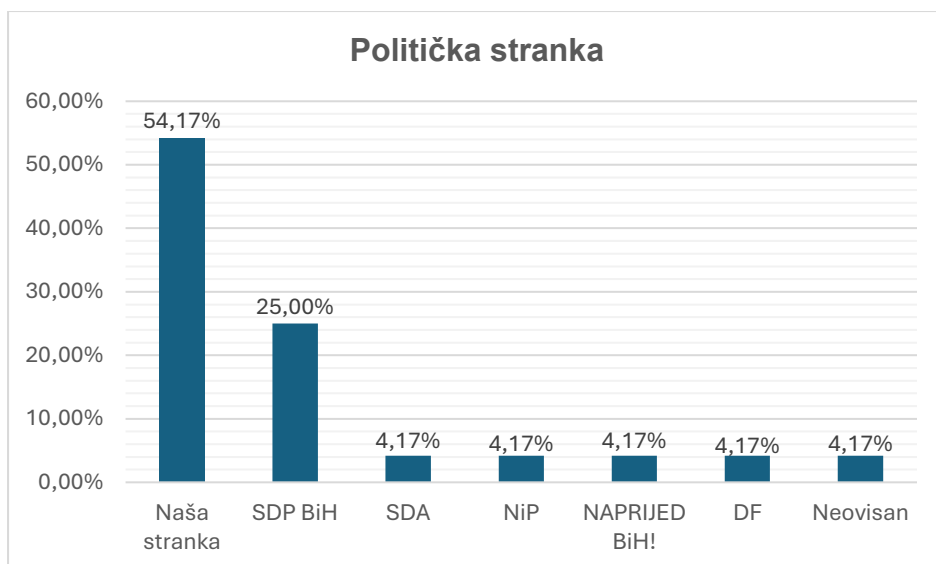
Graf 1.

Anketa je podijeljena sa 218 političkih subjekata, od kojih je 24 poslalo svoje odgovore do trenutka analize rezultata istraživanja. Ispitanici su imali mogućnost da ostanu anonimni ili da podijele svoja imena. Njih 17, tačnije 70.83% je podijelilo svoj identitet, dok je 7 ispitanika, 29,17%, odlučili ostati anonimni. S obzirom na ograničen prostor u grafikonu nije moguće vidjeti sva imena, iz tog razloga u nastavku se nalaze politički subjekti koji su podijelili svoj identitet: Mirjana Marinković-Lepić, Mia Karamehić-Abazović, Belmin Zukan, Mensur Seferovic, Siniša Dukić, Miomirka Melank, Šemsudin Mehmedović, Jelena Pekić, Slađan Ilić, Dragan Mioković, Duška Jurišić, Predrag Kojović, Mirsad Čamdžić, Marko Cvitanović, Mirza Memišević, Sanela Klarić, Zlatko Miletić, Amir Ibrović.



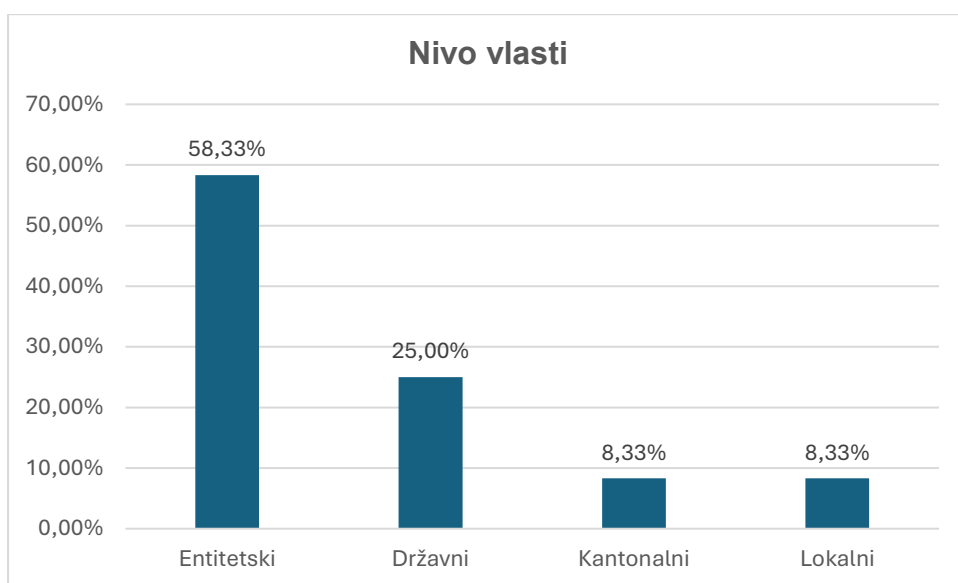
Graf 2.

Pitanje koje se odnosi na funkciju u vlasti je također bilo opcionalno i ispitanici su mogli ostati anonimni i u tom segment. Kao što možete vidjeti u grafu iznad, od 24 ispitanika, njih 16.67 % je ostalo anonimno, dok je ostatak ispitanika (83.33%) podijelilo svoje političke funkcije.



Graf 3.

Kao što pokazuje graf iznad, najviše ispitanika, 54.17%, je trenutno član Naše stranke, zatim 25% ispitanika dolazi iz SDP BiH, dok po 4.17% ispitanika dolazi iz SDA, NiP-a, Naprijed BiH, DF-a, a 4.17% je neovisno.



Graf 4.

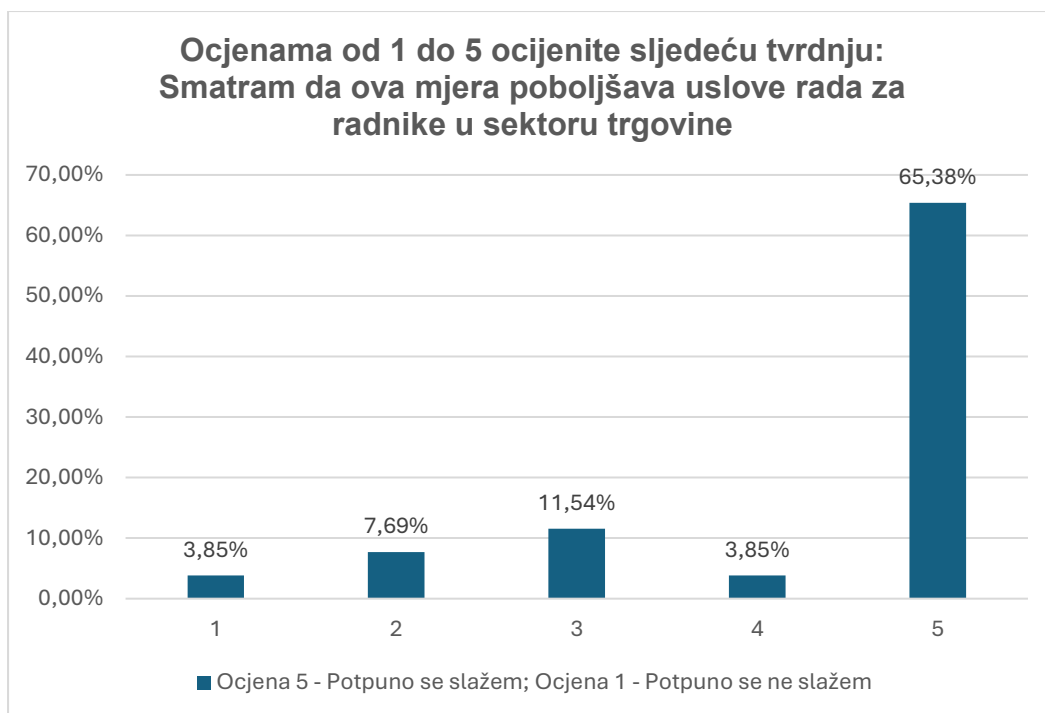
Nivo vlasti također igra veliku ulogu u ovom istraživanju. Možemo vidjeti da 58.33% ispitanika je trenutno na entitetskom nivou vlasti, dok je 25.00% na državnom nivou vlasti. Po 8.33% dolazi iz kantonalnog i lokalnog nivoa vlasti.



Graf 5.

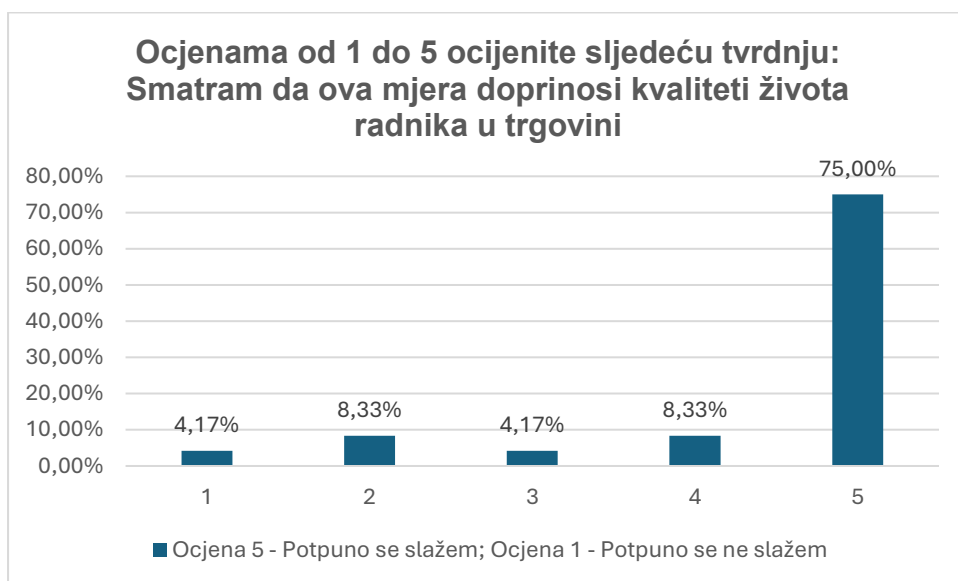
Možemo zaključiti da većina ispitanika (95.83%) zapravo podržava zabranu rada nedjeljom i praznicima u sektoru trgovine, dok 4.17% ne podržava zabranu rada u sektoru trgovine nedjeljom i praznicima. Od 95.83% ispitanika koji podržavaju zabranu rada nedjeljom i praznicima, njih 20.83% smatra da su potrebne određene izmjene kako bi oni u potpunosti podržali ovu odluku. Oni koji su naveli da su potrebne izmjene imali su mogućnost podijeliti svoje mišljenje, a naveli su da:

- Manje porodične trgovine mogu raditi nedjeljom, ali isključivo ako u njima radi sam vlasnik ili članovi njegove porodice.
- Treba uvesti raspored dežurnih objekata neradnim danima
- Drugstore ne mogu otvarati veliki trgovački lanci
- Potrebne su izmjene koje će dovesti do jednakih prava svih radnika, ne samo u jednom sektoru i ne samo u jednom entitetu.
- Treba ostaviti slobodu izbora radniku i poslodavcu, uz striktno poštivanje Zakona o radu
- Sindikat treba napraviti dogovore, a oni će ih podržati.



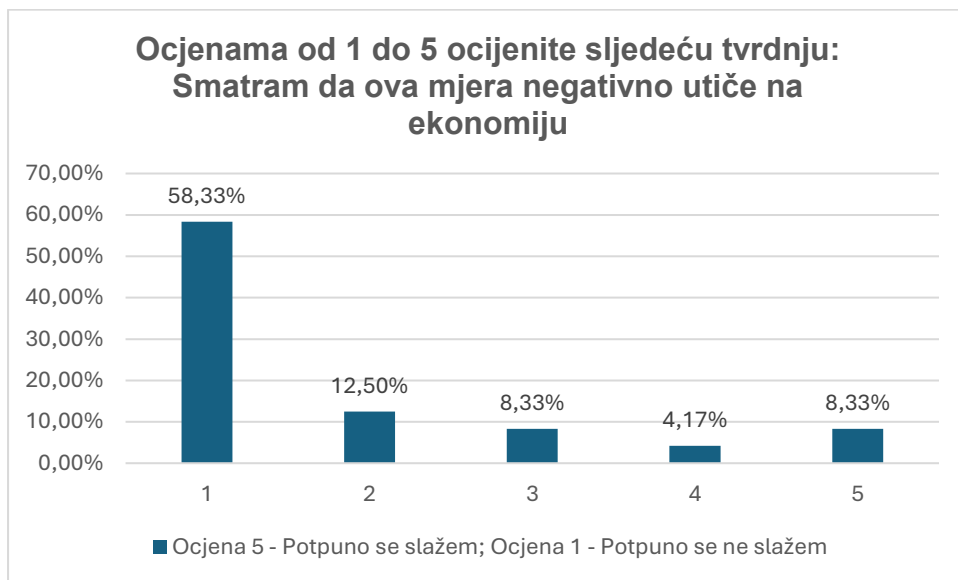
Graf 6.

Upravo to da politički akteri u fokus stavljaju radnike/ce i njihove potrebe govori nam to da se čak 65.38% njih u potpunosti slaže da mjera zabrane rada nedjeljom i praznicima poboljšava uslove rada za radnike u sektoru trgovine. Njih 3.85% se u velikoj mjeri također slaže sa ovom odlukom. Ovim dolazimo do zaključka da 69.23% ispitanika smatra da su mjere zabrane poboljšale uslove rada za radnike u sektoru trgovine. Ostatak ispitanika, 23.08% je ili neodlučno ili većinom ne smatraju, od čega samo 3.85% nikako ne smatra da je ova odluka poboljšala uslove rada u sektoru trgovine.



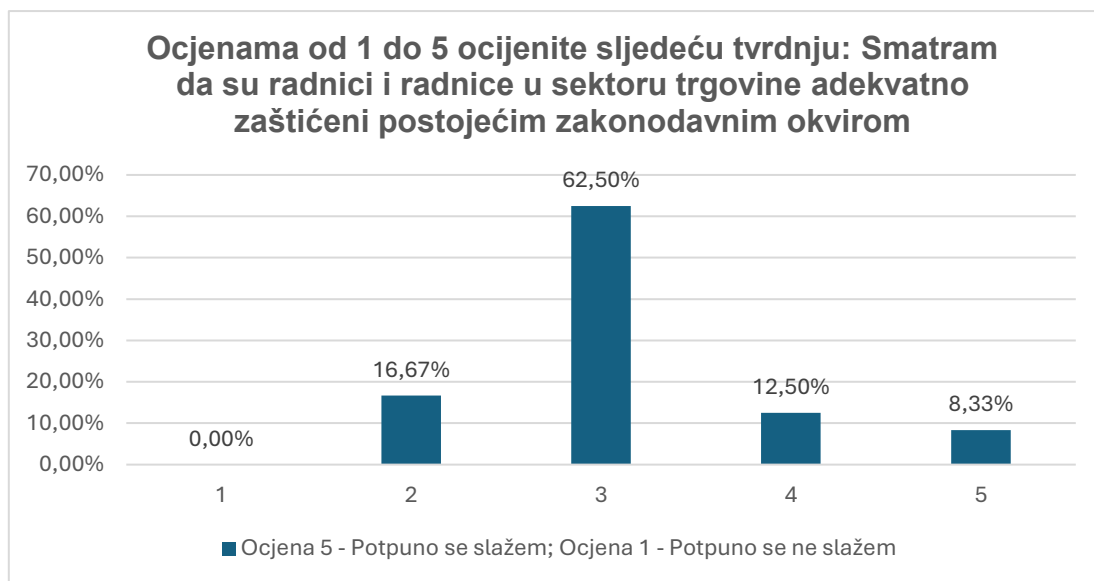
Graf 7.

Graf pokazuje da je najveći broj ispitanika dao ocjenu 5, što je 75,00%, to nam ukazuje na izrazito slaganje s tvrdnjom da ova mjera doprinosi kvaliteti života radnika u trgovini, dok ocjena 4 čini 8,33%. Neutralan stav ima 4,17% ispitanika. Ocjene 1 i 2 ukupno čine 12,50%, što pokazuje da se manji dio ispitanika ne slaže s ovom tvrdnjom. Sveukupno, rezultati jasno ukazuju na dominantno pozitivno mišljenje o uticaju ove mjere na kvalitet života radnika u trgovini.



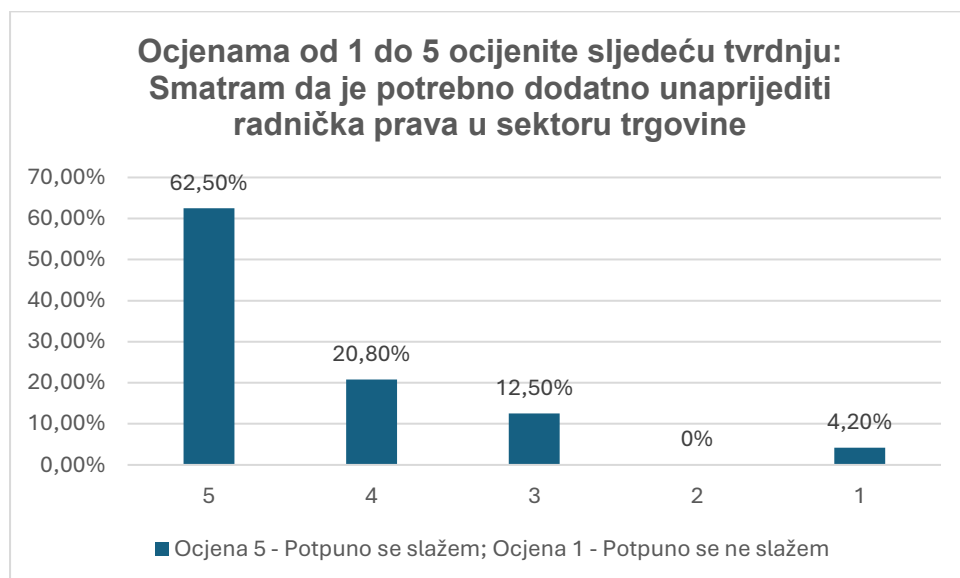
Graf 8.

Rezultati pokazuju da većina ispitanika (70,83%) ne smatra da ova mjera negativno utiče na ekonomiju. Neutralan stav ima 8,33% ispitanika. S druge strane, 20,83% ispitanika se slaže s tvrdnjom i smatra da mjera negativno utiče na ekonomiju. Ovdje preovladava neslaganje s navedenom tvrdnjom, uz manji udio ispitanika koji imaju suprotan stav.



Graf 9.

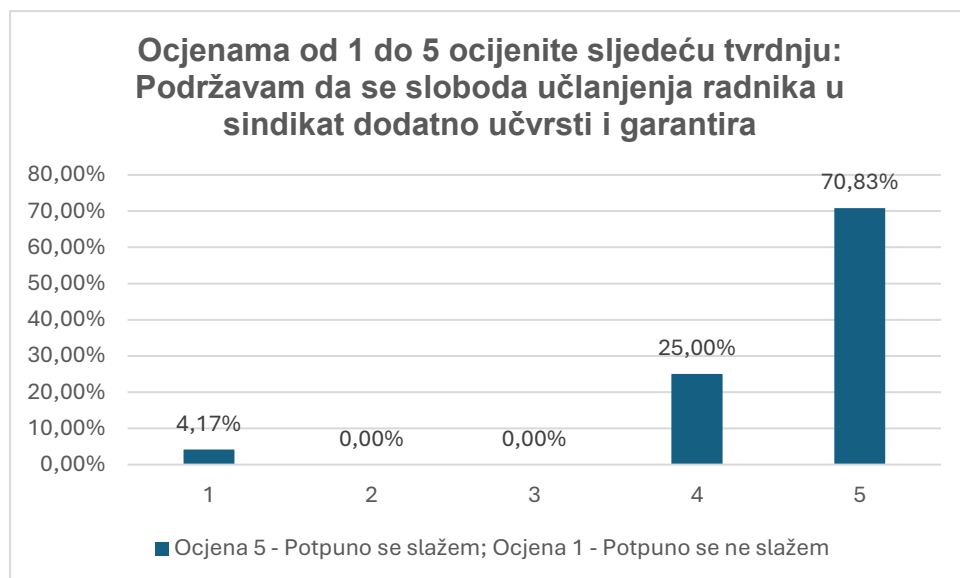
Za razliku od prethodnih rezultata, rezultati na ovom grafu pokazuju da većina ispitanika ima neutralan stav prema tvrdnji da su radnici u sektoru trgovine adekvatno zaštićeni postojećim zakonodavnim okvirom. Najveći udio odgovora odnosi se na ocjenu 3 (62,50%), što ukazuje na izraženu neodlučnost ili umjeren stav ispitanika. Ocjene 2 i 1 zajedno čine 16,67%, što pokazuje da manji dio ispitanika smatra da zaštita nije adekvatna. S druge strane, 20,83% ispitanika je dalo ocjene 4 i 5, što ukazuje na određeni nivo slaganja da je zakonodavni okvir zadovoljavajući. Rezultati ukazuju na dominantno neutralan stav ispitanika, uz blagu podijeljenost mišljenja u pogledu adekvatnosti postojeće zaštite radnika.



Graf 10.

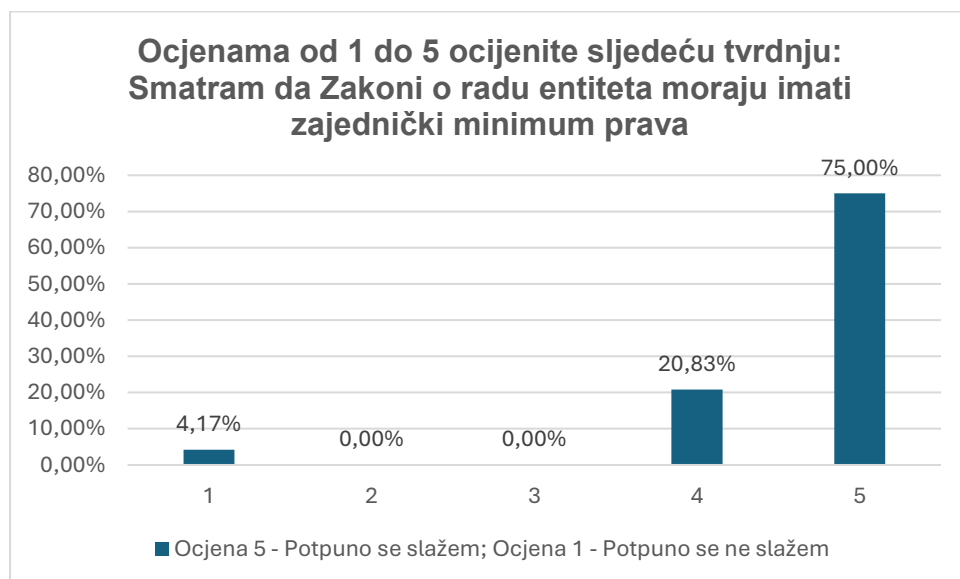
Rezultati pokazuju da većina ispitanika smatra da je potrebno dodatno unaprijediti radnička prava u sektoru trgovine. Najveći udio odgovora odnosi se na ocjenu 5 (62.50%) što ukazuje na snažno slaganje s ovom tvrdnjom. Ocjena 4 također ima značajan udio (20.80 %), što

dodatno potvrđuje preovladavajući stav da su unapređenja potrebna. Neutralan stav (ocjena 3) ima 12,50% ispitanika, dok vrlo mali dio ispitanika ne smatra da je potrebno unapređenje (ocjena 1 čini 4,20%, a ocjena 2 nema odgovora). Rezultati jasno ukazuju na dominantno mišljenje da je potrebno dodatno jačanje i unapređenje radničkih prava u ovom sektoru.



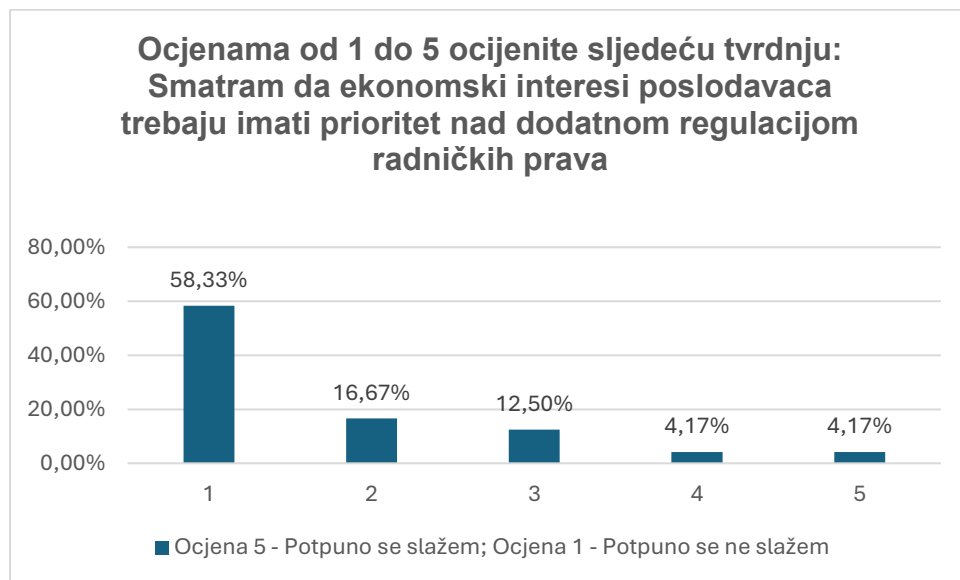
Graf 11.

Rezultati pokazuju izrazito visok nivo podrške tvrdnji da se sloboda u članjenja radnika u sindikatu treba dodatno učvrstiti i garantovati. Najveći dio ispitanika dao je ocjenu 5 (70,83%), što ukazuje na snažno slaganje s ovom tvrdnjom. Dodatnih 25,00% ispitanika dalo je ocjenu 4, što znači da i oni u velikoj mjeri podržavaju ovu ideju. Neutralnih odgovora i ocjene 2 nema, što pokazuje da ne postoji neodlučnost ili umjereno neslaganje u uzorku. Samo 4,17% ispitanika je dalo ocjenu 1, što predstavlja mali udio onih koji se ne slažu s tvrdnjom.



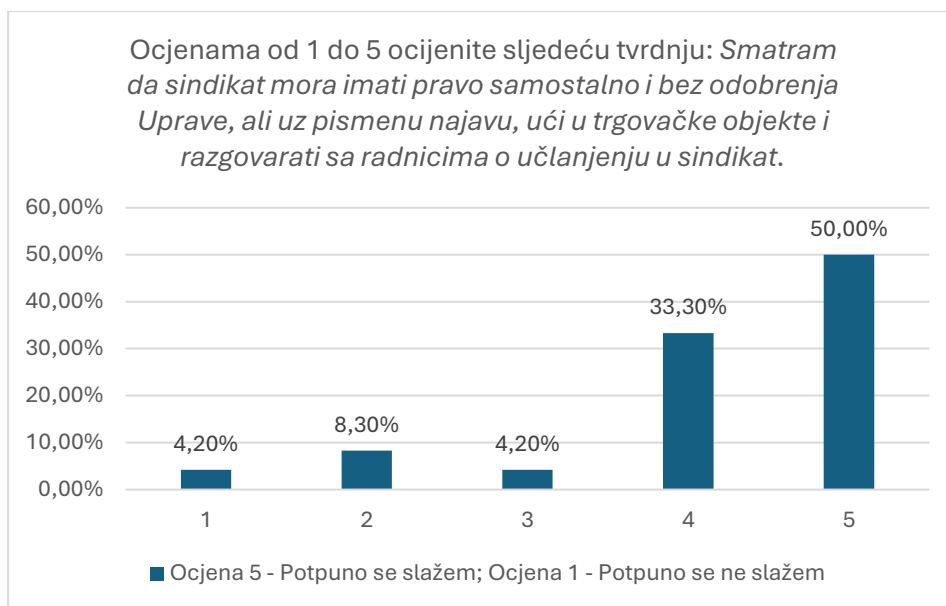
Graf 12.

Rezultati pokazuju izrazito visok nivo slaganja s tvrdnjom da zakoni o radu entiteta moraju imati zajednički minimum prava. Najveći udio ispitanika dao je ocjenu 5 (75,00%), što ukazuje na snažnu podršku ovoj ideji. Dodatnih 20,83% ispitanika je dalo ocjenu 4, što dodatno potvrđuje preovladavajuće pozitivno mišljenje. Neutralnih odgovora nema, kao ni izraženog neslaganja, dok samo 4,17% ispitanika daje ocjenu 1.



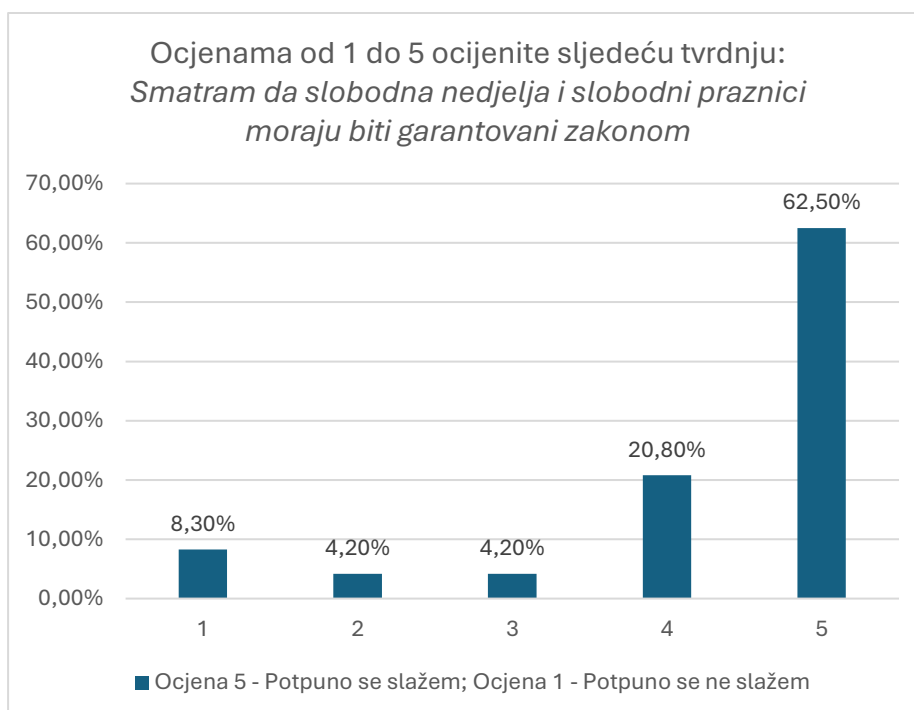
Graf 13.

Ovaj graf pokazuje da većina ispitanika ne podržava tvrdnju da ekonomski interesi poslodavaca trebaju imati prioritet nad dodatnom regulacijom radničkih prava. Najveći udio odgovora odnosi se na ocjenu 1 (58,33%), što ukazuje na snažno neslaganje s ovom tvrdnjom. Dodatnih 16,67% ispitanika dalo je ocjenu 2, dok 12,50% ima neutralan stav, što zajedno pokazuje da preovladava negativan odnos prema ovoj ideji. Samo manji dio ispitanika podržava tvrdnju, ocjene 4 i 5 zajedno čine 8,34%, što ukazuje na vrlo slab nivo slaganja. Ovdje možemo zaključiti da ispitanici u velikoj mjeri ne smatraju da ekonomski interesi poslodavaca trebaju imati prioritet nad radničkim pravima.



Graf 14.

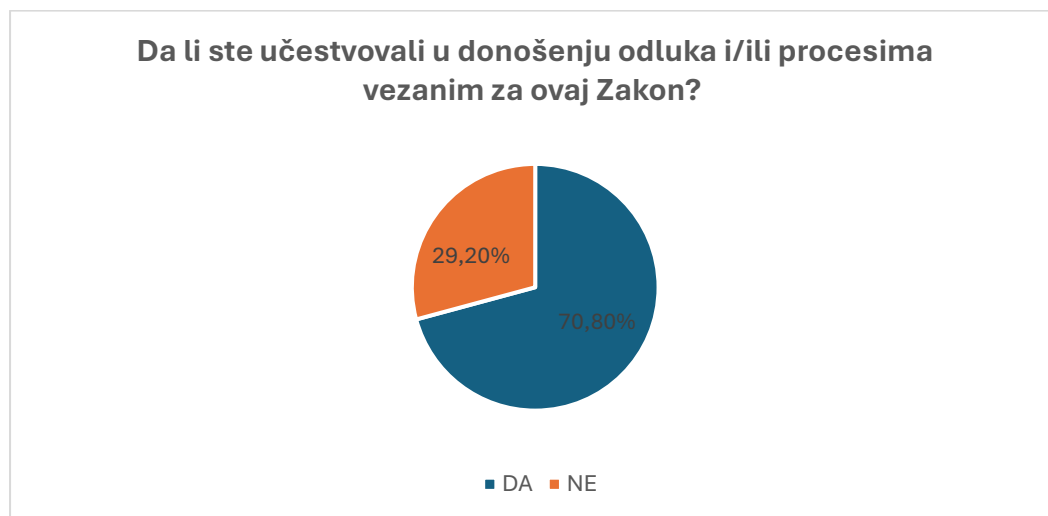
Kao što vidimo na grafu iznad, na tvrdnju da sindikat treba imati pravo da, uz prethodnu pismenu najavu, samostalno pristupi trgovačkim objektima i razgovara sa radnicima o sindikalnom organizovanju, 50,0% ispitanika odgovorilo je da se potpuno slaže, dok se dodatnih 33,3% uglavnom slaže sa ovom tvrdnjom. Ukupno posmatrano, 83,3% ispitanika podržava ovakvo rješenje, što ukazuje na visok stepen političkog konsenzusa o važnosti sindikalnog organizovanja i prisustva sindikata na radnim mjestima.



Graf 15.

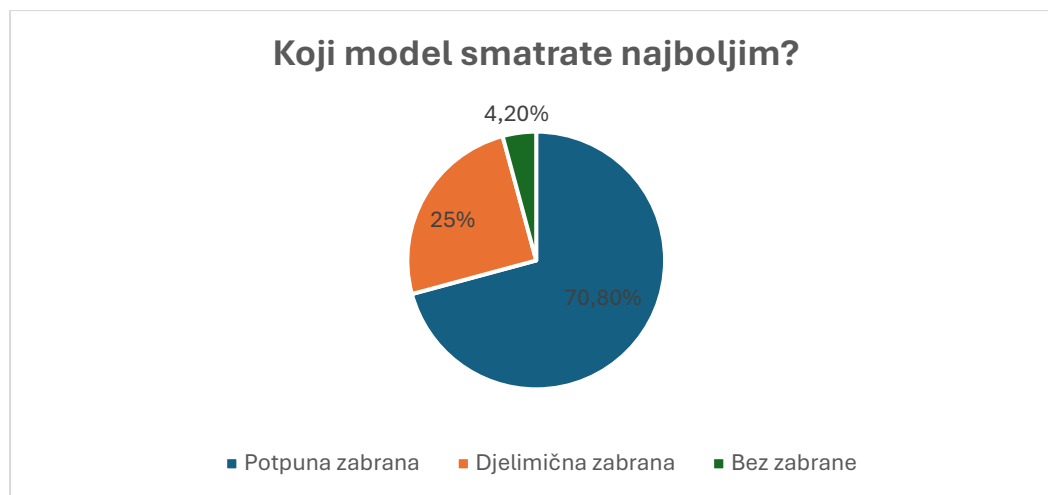
Podrška je još izraženija kada je riječ o potrebi zakonskog regulisanja ovog prava. Na tvrdnju da sindikalni pristup radnicima treba biti garantovan zakonom, 62,5% ispitanika iskazalo je potpuno slaganje, dok se dodatnih 20,8% uglavnom slaže sa ovom mjerom. Ukupno 83,3%

ispitanika podržava zakonsko garantovanje ovog prava, što pokazuje da politički akteri prepoznaju potrebu za institucionalnom zaštitom sindikalnog djelovanja i stvaranjem stabilnog normativnog okvira za zastupanje interesa radnika.



Graf 16.

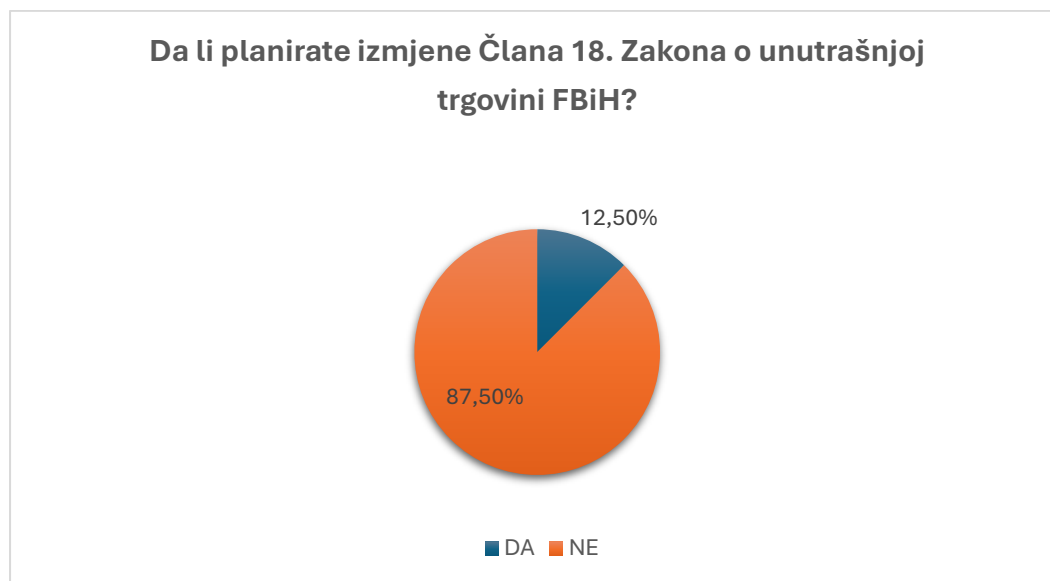
Rezultati također pokazuju da je 70,8% ispitanika učestvovalo u donošenju odluka ili procesima vezanim za Zakon o unutrašnjoj trgovini i regulaciju rada nedjeljom, dok 29,2% nije bilo direktno uključeno u te procese. Ovaj nalaz povećava relevantnost dobijenih odgovora, budući da značajan dio ispitanika posjeduje neposredno iskustvo u kreiranju javnih politika koje uređuju oblast trgovine i radnih odnosa.



Graf 17.

Kada je riječ o modelima regulacije rada nedjeljom, rezultati pokazuju visok stepen podrške postojećem konceptu neradne nedjelje. Čak 70,8% ispitanika smatra da je potpuna zabrana rada nedjeljom najbolji model zaštite radnika u sektoru trgovine. Dodatnih 25,0% podržava djelimična rješenja koja bi omogućila ograničen broj radnih nedjelja tokom godine ili određene izuzetke, dok samo 4,2% ispitanika smatra da ne bi trebalo postojati nikakva ograničenja rada nedjeljom. Ovakvi rezultati ukazuju da među političkim akterima postoji široka podrška principu neradne nedjelje kao instrumentu zaštite radničkih prava. Ovakav stav potvrđen je i

odgovorima na pitanje o mogućim izmjenama Člana 18. Zakona o unutrašnjoj trgovini Federacije Bosne i Hercegovine.



Graf 18.

Čak 87,5% ispitanika navelo je da ne planira pokretati inicijative za izmjene postojećeg zakonskog rješenja, dok je svega 12,5% izrazilo namjeru da podrži određene izmjene. Ovaj rezultat ukazuje na relativno visok nivo političke stabilnosti postojećeg modela i odsustvo šire političke podrške za njegovo ukidanje ili značajnije redefinisane. Analiza otvorenih odgovora pruža dodatni uvid u nijanse političkih stavova. Među ispitanicima koji smatraju da su određene izmjene zakona potrebne, najčešće se spominje mogućnost uvođenja ograničenih izuzetaka za male porodične trgovine, pri čemu bi rad nedjeljom bio dozvoljen isključivo vlasnicima ili članovima porodice. Pored toga, pojedini ispitanici zagovaraju model ograničenog broja radnih nedjelja tokom godine po uzoru na pojedina evropska rješenja. Važno je naglasiti da ni među ispitanicima koji podržavaju izmjene nije izražena podrška potpunom ukidanju zaštite radnika kroz neradnu nedjelju, već se uglavnom zagovara prilagođavanje postojećeg modela specifičnim potrebama određenih kategorija trgovaca.

Otvoreni odgovori vezani za unapređenje radničkih prava pokazuju visok nivo saglasnosti oko ključnih prioriteta budućih reformi. Najčešće se ističe potreba za jačanjem inspeksijskog nadzora i dosljednijom primjenom postojećih zakonskih propisa. Ispitanici naglašavaju da formalno postojanje prava nije dovoljno ukoliko ne postoje efikasni mehanizmi kontrole i sankcionisanja njihovog kršenja. Pored toga, značajan broj odgovora odnosi se na unapređenje plata, povećanje sigurnosti zaposlenja, zaštitu radnika od zloupotreba te unapređenje uslova rada u sektoru trgovine. Posebno je značajno da se među prioritetima često pojavljuje jačanje sindikalnih prava i stvaranje povoljnijeg okruženja za sindikalno organizovanje. Ovakvi odgovori dodatno potvrđuju prethodne nalaze istraživanja i ukazuju na široko rasprostranjeno uvjerenje da sindikati predstavljaju jedan od ključnih mehanizama zaštite interesa zaposlenih u sektoru trgovine.

Konačno, odgovori koji se odnose na dugoročnu viziju razvoja sektora trgovine pokazuju da politički akteri razvoj ovog sektora ne posmatraju isključivo kroz ekonomske pokazatelje. U velikom broju odgovora naglašava se potreba za uspostavljanjem socijalno odgovornog modela

trgovine zasnovanog na poštivanju radničkih prava, dostojanstvenim uslovima rada i ravnoteži između profesionalnog i privatnog života zaposlenih. Istovremeno se ističe važnost održivog razvoja, podrške domaćoj proizvodnji, modernizacije sektora trgovine i unapređenja konkurentnosti domaće privrede. Posmatrano u cjelini, rezultati istraživanja pokazuju da među ispitanim političkim akterima postoji visok nivo podrške sindikalnim pravima, kao i snažna podrška zadržavanju koncepta neradne nedjelje. Činjenica da 83,3% ispitanika podržava jačanje sindikalnog pristupa radnicima, da 83,3% podržava zakonsko garantovanje tog prava, da 70,8% podržava model potpune zabrane rada nedjeljom te da 87,5% ne planira mijenjati postojeći zakonski okvir, ukazuje na postojanje značajnog političkog konsenzusa o potrebi zaštite radničkih prava u sektoru trgovine. Istovremeno, otvoreni odgovori ukazuju na prostor za dalje unapređenje postojećih rješenja kroz jačanje institucionalne zaštite radnika, unapređenje socijalnog dijaloga i efikasiju primjenu radnog zakonodavstva.

OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA

Prilikom interpretacije rezultata ovog istraživanja potrebno je uzeti u obzir nekoliko metodoloških ograničenja. Prije svega, istraživanje je zasnovano na dobrovoljnom učešću ispitanika, što podrazumijeva mogućnost samoselekcije učesnika. Politički akteri koji su odlučili učestvovati u istraživanju mogli su biti motivisani većim interesovanjem za pitanja radničkih prava, rada nedjeljom ili sindikalnog organizovanja u odnosu na one koji nisu odgovorili na upitnik. Također, iako su pozivi za učešće upućeni svim relevantnim političkim strankama zastupljenim u Federaciji Bosne i Hercegovine, kao i izabranim zvaničnicima na različitim nivoima vlasti, odziv nije bio ravnomjerno raspoređen među svim političkim opcijama. Pojedine stranke i političke grupacije bile su zastupljenije od drugih, što može uticati na ukupnu distribuciju stavova prikazanih u istraživanju. Dodatno, rezultati predstavljaju stavove političkih aktera koji su učestvovali u istraživanju, ali se ne mogu automatski tumačiti kao službeni stavovi političkih stranaka kojima pripadaju. Iako su ispitanici u najvećem broju slučajeva obnašali izabrane ili imenovane funkcije i djelovali kao predstavnici svojih političkih organizacija, njihovi odgovori mogu odražavati i lične političke stavove. Važno je naglasiti i da istraživanje nije imalo za cilj utvrđivanje reprezentativnih stavova svih političkih zvaničnika u Bosni i Hercegovini, već prikupljanje i analizu stavova političkih aktera koji su bili spremni javno ili anonimno učestvovati u istraživanju. Nalaze stoga treba posmatrati kao indikativan uvid u dominantne obrasce razmišljanja i prioritete među učesnicima istraživanja. Istovremeno, određeni nalazi istraživanja dodatno dobijaju na značaju zbog činjenice da je značajan dio ispitanika naveo da je direktno učestvovao u procesima donošenja odluka vezanih za Zakon o unutrašnjoj trgovini Federacije Bosne i Hercegovine i regulaciju rada nedjeljom. Zbog toga rezultati pružaju vrijedan uvid u stavove aktera koji su bili neposredno uključeni u kreiranje relevantnih javnih politika. Uprkos navedenim ograničenjima, istraživanje predstavlja jedan od rijetkih pokušaja sistematskog prikupljanja stavova političkih stranaka i izabranih zvaničnika o radničkim pravima u sektoru trgovine i regulaciji rada nedjeljom u Federaciji Bosne i Hercegovine, te kao takvo predstavlja značajan doprinos razumijevanju političkih pozicija o pitanjima od neposrednog značaja za radnike i radnice u trgovini.

ZAKLJUČAK

Rezultati istraživanja ukazuju na postojanje značajnog nivoa političke podrške zaštiti radničkih prava u sektoru trgovine u Federaciji Bosne i Hercegovine. Uprkos razlikama u pristupu pojedinim modelima regulacije rada nedjeljom, među većinom ispitanih političkih aktera postoji saglasnost da radnici trebaju uživati viši nivo zaštite, snažnija sindikalna prava i efikasnije mehanizme nadzora nad primjenom radnog zakonodavstva. Posebno je značajan nalaz da velika većina ispitanika podržava koncept neradne nedjelje, ne planira inicirati izmjene postojećeg zakonskog rješenja te smatra da je potrebno dodatno unaprijediti položaj radnika u sektoru trgovine. Istovremeno, istraživanje pokazuje da postoji široko razumijevanje uloge sindikata kao važnog partnera u zaštiti prava zaposlenih i unapređenju uslova rada. Iako se rezultati trebaju posmatrati u svjetlu metodoloških ograničenja i ograničenog odziva ispitanika, oni predstavljaju vrijedan pokazatelj dominantnih političkih stavova o pitanjima od neposrednog značaja za radnike i radnice u trgovini. Nalazi istraživanja potvrđuju da zaštita radničkih prava, jačanje socijalnog dijaloga i očuvanje dostojanstvenih uslova rada predstavljaju područja oko kojih je moguće graditi širi politički i društveni konsenzus u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Preporuke za donosiocce odluka

Na osnovu rezultata istraživanja preporučuje se:				
1. Očuvati postojeći nivo zaštite radnika u sektoru trgovine	2. Unaprijediti socijalni dijalog	3. Ojačati inspekcijski nadzor	4. Zakonski unaprijediti sindikalna prava	5. Uspostaviti sistem praćenja efekata zakona
S obzirom da većina ispitanih političkih aktera podržava koncept neradne nedjelje, eventualne izmjene zakonskog okvira trebaju biti zasnovane na dokazima i procjeni uticaja na radnike.	Prilikom razmatranja budućih izmjena zakona potrebno je sistematski uključiti predstavnike sindikata, radnika i poslodavaca kako bi se osigurala legitimnost i održivost donesenih rješenja.	Potrebno je povećati kapacitete nadležnih inspekcija radi efikasnijeg nadzora nad primjenom radnog zakonodavstva i zaštitom prava zaposlenih.	Razmotriti mogućnost dodatnog normativnog jačanja prava sindikata na informisanje i organizovanje radnika u sektoru trgovine.	Neophodno je redovno pratiti uticaj regulacije rada nedjeljom na radnike, poslodavce i tržište rada kako bi buduće odluke bile zasnovane na podacima.

Preporuke za Sindikat radnika trgovine BiH

Na osnovu rezultata istraživanja preporučuje se:				
1. Nastaviti javno praćenje stavova političkih aktera	2. Redovno ponavljati istraživanje	3. Fokusirati zagovaračke aktivnosti na pitanja sa najvećim stepenom saglasnosti	4. Razvijati mehanizme direktne komunikacije sa političkim predstavnicima	5. Koristiti rezultate istraživanja kao alat za informisanje članstva
Istraživanje je pokazalo da transparentnost političkih stavova može doprinijeti boljoj informisanosti radnika i povećanju odgovornosti izabranih predstavnika.	Preporučuje se provođenje sličnog istraživanja najmanje jednom godišnje kako bi se pratila eventualna promjena stavova političkih stranaka.	Nalazi pokazuju da postoje značajne mogućnosti za unapređenje sindikalnih prava i inspekcijskog nadzora kroz saradnju sa političkim akterima.	Kontinuirani dijalog može doprinijeti boljem razumijevanju potreba radnika i kvalitetnijim javnim politikama.	Objavljivanje nalaza u jednostavnom i pristupačnom formatu može pomoći radnicima da bolje razumiju stavove političkih aktera o pitanjima koja direktno utiču na njihov radni položaj.